No. 7. Donderdag 14 Februari 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang”.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”: TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

IN MEMORIAM.

E. A. VON SAHER. †

In den ouderdom van 68 jaar is na een ongesteldheid van enkele weken overleden de heer E. A. von Saher, directeur van de School en van het Museum van Kunstnijverheid te Haarlem, dien wij ook betreuren als mede-oprichter der Ver. „*Oost en West*”, meer in het bijzonder als werkzaam lid der Commissie tot bevordering van Kunstnijverheid en Huisvlijt. Zelfs gedurende de ziekte, die hem helaas ten grave sleepte, ijverde hij voor eene aanstaande tentoonstelling van Balineesche Kunst in zijn museum.

De heer Von Saher, wiens vader officier was bij het Ned.-Indisch leger, was te Breda geboren en werd opgeleid voor de Militaire Academie. Daar hij echter voor zijn oogen werd afgekeurd en de decoratieve kunst hem aantrok, kreeg hij zijn verdere opleiding aan de Academie voor Schoone Kunsten te Brussel. Ook bekwaamde hij zich verder te Weenen, Boedapest en Londen.

In 1880 werd hij benoemd tot conservator van het Museum te Haarlem en tot directeur der School. Bekend is de door hem volvoerde opdracht om voor de inzending op de wereldtentoonstelling te Parijs in 1900 afgietsels te nemen van den Boroboedoertempel op Java, terwijl ook zijn geschrift: „*De versierende kunsten in Ned. Oost-Indië*” zeer werd gewaardeerd.

De heer Von Saher was ridder in de orde van Oranje-Nassau en ontving ook vele buitenlandsche onderscheidingen.

Inlichtingsboekje No. I

in een 2den, geheel omgewerkten Druk, met 8 platen.

—o—

Reeds lang bestond er groote behoefte aan eene omwerking van het in begin 1910 door het *Informatie-bureau* der Vereeniging „Oost en West” uitgegeven boekje No. 1 der serie: „*Staats- en particuliere Betrekkingen in onze Overzeesche bezittingen*”, omdat o.a. de werkkring van den Bestuursambtenaar in Nederl.-Indië, zoowel op Java en Madoera als op de Buitenbezittingen, in de laatste jaren in vele opzichten gewijzigd is en ook de opleiding en de bezoldiging van den Bestuursambtenaar veranderd en verbeterd zijn.

Door de samenwerking van het Ministerie van Koloniën en de Vereeniging „Oost en West”, is thans een nieuw boekje uitgegeven, dat geheel „up tot date” is, dat de pennevruchten bevat van twee ter goeder naam bekend staande, met verlof alhier zich bevindende actief dienende ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur van Java en van de Buitenbezittingen, en dat bovendien versierd is met acht platen, typische tafereelen en beelden toonende uit ons schoon Insulinde.

De jongelieden der hoogste klassen van Gymnasia, Hoogere Burgerscholen 5 j.c. en Hoogere Handelsscholen, voor wie dit boekje voornamelijk bestemd is, krijgen door de lezing er van een duidelijk en bevattelijk beeld van den schoonen werkkring van den ambtenaar bij het Binnenlandsch Bestuur in Ned.-Indië.

Ten gevolge van de duurdere drukkosten en de bijgevoegde platen, is de prijs gesteld op *f* 0.75, vermeerderd met *f* 0.03 porto.

Men gelieve bij bestelling aan het Informatie-bureau, het kostende per postwissel tevens te zenden.

De secretaris van het Informatie-bureau,
Heulstraat 17, 's-Gravenhage,
J. L. VAN GENNEP.

De Belangen van de Vereenigde Staten in de Caraïbische Landen.

—o—

Wij hebben gelezen, dat enkele couranten in de vereenigde Staten (de Independance en de New-York Herald) haar lezers op smakelijke wijze gebiedsuitbreiding hebben voorgehouden, door hun de mogelijkheid voor te stellen, dat de Nederlandsch West-Indische Koloniën wel Amerikaansch bezit zouden kunnen worden en Prof. Chester Lloyd Jones van Wisconsin, in de New-York Herald Suriname wel **het meest belangrijk acht.**

Genoemde professor, die hoogleeraar is in „Political Science” aan de universiteit te Wisconsin, heeft in 1916 een werk uitgegeven, geheeten: „Caribbean interests of the United States”, *) en het is misschien niet van belang ontbloot, met het oog op de stroomingen, welke er thans worden waargenomen, over een vóór of tegen van den afstand van onze West-Indische koloniën, iets meer te weten van 's heeren Jones' beschouwingen over de belangen, welke de Ver. Staten bezitten in de Caraïbische landen.

Het doel van het boek van Prof. Jones is, om in een populairen vorm een korte schets te geven van de meer belangrijke politieke en economische ontwikkeling in die landen, die op de buitenlandsche politiek en handel van de Vereenigde Staten — welke niet langer een „splendid isolation” bezitten — invloed hebben.

*) Bij D. Appleton and Cy, New York—Londen.

Prof. Jones verdeelt zijn onderwerp in 21 hoofdstukken, welke achtereenvolgens heeten: I. de internationale belangrijkheid van de Caraïbische landen; II. toenemende belangen van de V. S. in de Caraïbische landen; III. de betrekkingen van de V. S. met Britsch West-Indië en de groote eilanden; IV. het voorgaande en de kleinere eilanden en de koloniën op het vaste land; V. de minder belangrijke koloniën in de Caraïbische landstreek; VI. Cuba en zijn verhouding tot de V. S.; VII. de herleving van Porto-Rico; VIII. onze verantwoordelijkheid in de Dominikaansche republiek; IX. het protectoraat over Haïti; X. de betrekkingen van de V. S. met Centraal Amerika; XI. de Panamarevolutie en de Panama-tolrechten; XII. de versterking van het Panamakanaal; XIII. onze betrekkingen met de Noordelijke republieken van Zuid-Amerika; XIV. de economische afhankelijkheid van de Caraïbische landen; XV. Caraïbische voortbrengselen; XVI. de internationale belangrijkheid van den bananen-handel; XVII. olie in de Caraïbische landen; XVIII. groote zaken in de Caraïbische landen; XIX. havens en marine basissen; XX. concessies en de Monroeleer; XXI. internationale leiding in de Caraïbische landen.

Tot slot een uitgezochte lijst van de laatste besprekingen in boeken en tijdschriften, betrekking hebbende op de Caraïbische landen.

Men ziet, een ruim veld van arbeid en studie, waarbij de in Amerika zoo gewilde statistieken niet ontbreken.

Alvorens mede te deelen, wat de schrijver van onze koloniën vertelt, eerst eenige beschouwingen:

„Het Noordelijk deel van Zuid-Amerika, de republiek-eilanden in de Caraïbische streek en de zwakke staten van Centraal Amerika, verkeeren in een veel minder gunstigen toestand (dan Argentinië, Uraguay, Chili en Brazilië). Hoezeer zij mogen sympathiseeren met de politiek om Europeesche controle te weerstaan, toch zou niet één hunner op zich zelf daaraan behoorlijk weerstand kunnen bieden. Zonder hulp gelaten om zich met eigen diplomatieke en militaire kracht te verdedigen, zouden zij zich waarschijnlijk tot vandaag niet tegen den overgang onder Europeesche controle hebben kunnen verzetten.

„Voor geen andere natie is orde in de Caraïbische landen zoo belangrijk als voor de V. S., zoowel omdat deze politieke buren onze n a a s t e buren zijn, als omdat geen vreemde natie in deze groep landen op het gebied van handel, geldbeleggingen, de bescherming van de gezondheid, of om algemeene politieke redenen, belangen heeft, welke met de onze zijn te vergelijken.

„De economische en politieke machten, welke in de landen ten Zuiden van ons werken, hebben invloed op onze buitenlandsche politiek. Onze betrekkingen met hun volken moeten noodzakelijk inniger worden. Het politiek eigendom van die landstreken, de fiscale politiek door hun gouvernementen aangenomen, de uitbreiding en de richting van hun buitenlandschen handel, de problemen, welke ontstaan uit de eigenaardigheden hunner bevolkingen, hun financieelen toestand, de ontginning hunner natuurlijke hulpbronnen, deze en andere vraagstukken zijn voor ons van veel meer belang dan voor één andere groote mogendheid in de wereld.

„Weinig Amerikanen begrijpen de tegenwoordige belangrijkheid dezer streken in den wereldhandel en zijn grooter belang in internationale politiek, of de beteekenis, welke zij zullen bezitten, wanneer in de 20e eeuw deze streken opnieuw zullen worden wat zij in de 16e eeuw waren: een van de groote wegen, waarlangs de wereldhandel zal voeren.

„Het belang van grondbezit wordt afgemeten door de voortbrengselen en door de ligging. Daarom verdienen de Caraïbische landen onze aandacht. Dat de tropen door de moderne beschaving overwonnen zullen worden, wordt klaarblijkelijk door alle Europeesche Staten geloofd. Zij hebben hun aandacht rijkelijk aan Azië en aan het minder belovende Afrika geschonken. Indien de landen van de Nieuwe Wereld er het hunne toe zullen bijdragen om de nooden en behoeften der wereld onder oogen te zien, dan is de ontwikkeling van de tropen in Amerika natuurlijk ook hun taak. Op een eigenaardige wijze rust de verantwoordelijkheid daarvoor op de V. S. en deze verantwoordelijkheid brengt groote kansen met zich mede.

„Bijna geen jaar gaat voorbij of de invloed van de V.S. in den Caraïbischen handel en de politiek wordt grooter. De laatste jaren van de 19e eeuw gaven ons de eerste West-Indische bezetting en een nieuwe, internationale verantwoordelijkheid in Cuba."

Daarna betoogt de heer Jones, dat de handel toeneemt en een goed figuur maakt, vergeleken met de totalen van Britsch Honduras, Jamaica, Trinidad, de Hollandsche eilanden in West-Indië, dat die achteruit gaat in de kleinere Britsch West-Indische koloniën, Deensch West-Indië, Barbados, Britsch-Guyana en achteruitgang eveneens is aan te wijzen in den uitvoerhandel van Fransch West-Indië en Haïti, dat alleen de V. S. vasten voet houden in Nederlandsch en Fransch Guyana.

Zoo groeide de uitvoer van de V. S. van 1902 tot 1914, [1]) naar Nederlandsch West-Indië van $ 630.472 tot $ 906.540, d.i. met 43 pCt., naar Suriname van $ 490.158 tot $ 711.482, d.i. met 45 pCt.

De invoer in de V. S. bedroeg in voornoemde jaren onderscheidenlijk van Ned. West-Indië $ 207.41 en $ 512.959, d.i. 147 pCt. meer, van Suriname $ 1.386.870 en $ 1.026.050, d.i. 26 pCt. minder.

In hoofdstuk V lezen we, dat de kleine koloniale bezittingen in de Caraïbische landen aan drie mogendheden behooren, n.l. aan Frankrijk, Holland en Denemarken en uit een oogpunt van bevolking, handel, of een veld voor toekomstige vestiging, geen dezer koloniën een voorname rol in de toekomst schijnt te spelen.

De Caraïbische voortbrengselen worden behandeld in hoofdstuk XV. In de eerste plaats komt s u i k e r. Van de 13 genoemde landen wordt Suriname No. 11 genoemd met een oogst (in 1914-15) [2]) van 13.500 ton, Demerara, onze nabuur, met 100.000 ton als No. 3. Als invoerland in de V. S. staat Suriname in 1914 geboekt voor 398.371 pond ter waarde van $ 7.167. [3])

Dan is de k o f f i e aan de beurt. De invoer in de V. S. bedroeg in 1914 [4]) uit Nederlandsch West-Indië: 28.249 pond, ter waarde van $ 3.186, uit Suriname: 901.599 pond ter waarde van $ 158.941.

Bij de c a c a o-p r o d u c t i e der wereld wordt voor 1911 Suriname, onder de 12 voornaamste cacao voortbrengende landen, No. 6 genoemd [5]) met een cijfer van 4.850.925 pond van het totaal van 178.133.965 pond. Daarnaast staan Ecuador en Brazilië, die te zamen 174.826.585 pond cacao voortbrachten en een 3e groep (Sant Thomé, Goudkust, Duitsche koloniën, Ceylon, Lagos, Ned.-Indië, Fernando Po, Belgisch Congo) van 198.856.435 pond. Suriname voorzag de V. S. in 1913-14 van 4.051.868 pond cacao, ter waarde van $ 473.883. [6])

Aan het slot van dit hoofdstuk wordt gezegd, dat de Caraïbische landen het natuurlijke veld zijn voor de belegging van Amerikaansch kapitaal. Spoorwegen, asphalt, concessies, suiker, koffie, tabak, cacao, plantages, mijnen, havenwerken, stedelijke verbeteringen, zijn al reeds door Amerikaansche kapitalisten gesteund en dat zal in de toekomst nog in grooter mate geschieden.

In het hoofdstuk: „Havens en Marine-basissen" lezen wij, dat de koloniale mogendheden, die belangen hebben in de Caraïbische landstreken, behalve de V. S., twee belangrijke handels- en militaire naties zijn: Frankrijk en Engeland, en twee landen, die geen aanspraak maken op militaire macht: Nederland en Denemarken. Toen het Panamakanaal zijn voltooiing naderde, deden deze vier mogendheden onderzoek, in hoeverre de havens van hunne koloniën dienden te worden verbeterd, ten einde een behoorlijke ontwikkeling hunner hulpbronnen te verzekeren en het gebruik dier havens te vergemakkelijken. Allen hopen in de opening van het Panamakanaal een gebeurtenis te vinden, welke de moeilijke tijden zal verdrijven, die het chronisch lot van de Caraïbische landen zijn geweest en de vroegere voorspoed van de „Muscovado"-suikerindustrie zal terug brengen.

„Langen tijd", zegt Prof. Jones, „zijn de Hollandsche Antillen een last voor het moederland geweest. Om zich voor de toekomst voor te bereiden, benoemde het Nederlandsche gouvernement in het voorjaar van 1911 eene commissie om te onderzoeken, welke havenverbeteringen gemaakt konden worden. Een kostenberekening van $ 48.800 werd toen gemaakt, om de vaargeul naar de haven van 't Schottegat bij Willemstad uit te baggeren, welke een diepte van 33 voet had, een diepte gelijk aan die van de havens van Rotterdam en van Qeubec. [7])

Aan het einde van 1912 was een Hollandsche maatschappij al reeds aan het werk om de hinderpalen naar de haven uit den weg te ruimen en bouwde een particuliere maatschappij een dok van 600 voet lang en 30 voet diep. De kolonie is zoover van den handelsverkeersweg naar het verre Oosten en de Westkust van Zuid-Amerika gelegen, dat de verbetering bijna uitsluitend voor den doorvoerhandel naar Venezuela en voor de ontwikkeling van de sobere hulpbronnen van het eiland zelf zal zijn.

(Wordt vervolgd).

1) Volgens de „Statistical Abstract of the United States 1914. Washington 1915, pp. 327—340".
2) Uit Willet and Gray's Statistical Sugar Trade Journal, Nov. 5, 1914, p. 417.
3) Uit Trade of the United States with other American Countries, 1913—1914. Bureau of Foreign and Domestic Commerce, Miscellaneous Series, no. 23, Washington, 1915.
4) Trade of the United States with other American Countries, Miscellaneous Series, no. 23, Washington, 1915.
5) Cacoa production and Trade. special Consular Reports. no. 50. Washington, 1912.
6) Trade of the United States with other American Countries. 1913—14, Miscellaneous Series, no. 23, Washington, 1914.
7) Daily Consular and Trade Reports, may 28, 1912. Article on Construction Work Abroad.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Tramplannen in Zuid-Celebes.

Naar aanleiding van het Verkenningsverslag nopens tramplannen in Z.-Celebes, uitgebracht door den dienst der Staatsspoor- en Tramwegen in N.-I., wijdt het *Soer. Hbld.* een artikel aan Zuid-Celebes, vooral met het oog op de mogelijk- en wenschelijkheid van den aanleg van tramlijnen.

Aanleiding tot het opmaken van bovengenoemd verslag gaven een paar aanvragen voor den aanleg van tramlijnen, in 1916 ingediend.

„Door de voorlichting van verschillende diensten en personen, waarbij de heer L. van Vuuren, chef van het Encyclopaedisch bureau, zich verdienstelijk maakte, is het met medewerking van den heer V. J. van Marle, gepensionneerd luitenant-kolonel tit. van het Ned.-Ind leger, ambtenaar ter beschikking bij den dienst der Staatsspoor- en Tramwegen, mogelijk geweest, zoodanige gegevens te verzamelen en te verwerken, dat een beeld van Zuidwest-Celebes gevormd kan worden, hetwelk overzichtelijk genoeg is, om ten aanzien van de beteekenis der aanhangige tramplannen een voldoende inzicht te kunnen verkrijgen.''

Sinds 1897 zijn voortdurend verzoekschriften ingediend voor den aanleg van tramlijnen in verschillende deelen van Z.-Celebes door verschillende personen.

Nadat de geografische gesteldheid van de landstreek omstandig behandeld is, wordt aandacht geschonken aan den economischen toestand, waarin de bevolking en de streek, welke verkend werd, verkeeren.

De uitgestrektheid aan vlakke streken in Z.-Celebes, benevens een strook van het aangrenzend bergterrein, welke voor exploitatie in aanmerking zouden komen, omvat 9076.2 K.M². met een aantal zielen van 800.894 en derhalve met een bevolkingsdichtheid van 88.2 per K.M².

In politieken zin is Zuid-Celebes de laatste jaren zoo vooruitgegaan, dat niets meer een gezonde economische ontwikkeling in den weg staat. De bevolkingssterkte is zeer gunstig te noemen, evenals wat er bekend is van den aard en het karakter der bewoners, wier geestelijke en materieele ontwikkeling in het binnenland nog op een lagen trap staan, „waardoor de middelen van bestaan zich hoofdzakelijk nog beperken tot vischvangst en landbouw op primitieve wijze uitgeoefend'', terwijl van nijverheid zoo goed als geen sprake is en handel slechts door enkele groepen der bevolking gedreven wordt.

De welvaart en de dichtheid der bevolking in de uitgestrekte sawahvelden der vlakten wijzen op een groot voortbrengingsvermogen van den bodem, „terwijl de vruchtbaarheid der welvarende jong vulkanische hellingen van de Piek van Bonthain voor zichzelf spreekt.''

Al wordt van enkele in 't binnenland gelegen streken ook een minder gunstige indruk gekregen, dit neemt niet weg, dat uitgestrekte landstreken voor een grootsche ontwikkeling ongetwijfeld geschikt zullen blijken.

Of een tram rendabel zal blijken, zal in hoofdzaak van het reizigersverkeer afhangen.

Worden de aangevraagde lijnen van Staatswege gebouwd, dan kunnen de voordeelen van politieken aard en die van algemeen economischen aard het mogelijk maken om den aanleg in normaalspoor een voor het land voordeelige zaak te doen zijn. Bij de thans geraamde bedragen van ƒ 7.220.000 voor het aanlegkapitaal en van ƒ 270.000 winst, zou een rente van 3¾ pct. gemaakt worden.

Er dient echter in aanmerking genomen te worden, dat het gewestelijk watervervoer geheel in handen is van de Inlandsche prauwvoerders, een energiek volkje, dat de mededinging niet licht zal opgeven.

Toch blijft een goed overlandverkeer een dringende eisch, waarvan de economische ontwikkeling afhankelijk is. Het thans bestaande staat nog op den allerlaagsten trap, en al wordt er met kracht gewerkt aan de verbetering van bruggen en wegen, het zal toch nog lang duren, voordat de draagpaarden en draagkarbouwen plaats hebben gemaakt voor karren, om niet van automobielen te spreken. De spoorwijdte besprekende, komt het *Soer Hbld.* op grond van den uitslag der „verkenning'' tot het besluit, dat het, hetzij de Staat den aanleg der zoo noodige tramlijnen ter hand zal nemen, dan wel deze aan particulieren zal overlaten, een spoorwijdte van 1.067 M. als de meest gewenschte moet aangenomen worden. Daar de „verkenning'' voldoende heeft aangetoond, dat het nut van tramwegen in Z.-Celebes verkregen kan worden zonder onevenredig hooge geldelijke offers, is het verrichten eener opname en het maken van een uitgewerkt voorontwerp, door wien dan ook, thans urgent te achten.

Toelating H. B. S.

Door het N. I. O. G. is nogmaals de strijd aangebonden tegen de wijze, waarop de leerlingen der L. S. tot het volgen der lessen van het M. O. worden toegelaten. Een vroegere actie van hetzelfde genootschap — we meenen omstreeks 1902 — had tengevolge, dat toen het mondeling examen afgeschaft werd voor de leerlingen, die een certificaat van het hoofd der school konden overleggen. Dat was een verbetering, maar het N. I. O. G. meent, en daarin wordt het gesteund door vele ouders van schoolgaande kinderen, dat het geheele examen moet verdwijnen voor hen, die door het hoofd der school geschikt geacht worden om het onderricht aan een instelling voor M. O. te volgen.

Op verschillende plaatsen in Indië werden het vorig jaar vergaderingen belegd, waarop de kwestie besproken werd en waar voor- en tegenstanders hun zienswijze konden toelichten en verdedigen.

Behalve de vergadering, uitgaande van de afd. van het N. I. O. G., werd o. a. te Soerabaja ook een bijeenkomst gehouden van den Christelijken Onderwijzersbond met eenige genoodigden.

Na een levendige gedachtenwisseling werd een motie aangenomen, waarin de wenschelijkheid werd uitgesproken, dat leerlingen, zoowel van openbare als van gesubsidieerde particuliere scholen, zonder examen tot een H. B. S. zullen worden toegelaten, mits zij van het hoofd hunner school een certificaat hebben, waaruit blijkt, dat deze overtuigd is, dat de jongelui voldoende onderlegd zijn om de lessen aan de H. B. S. met vrucht te volgen.

Dit gaat de *N. Soer. Ct.* te ver. Dit blad meent, dat er contrôle op de hoofden van scholen moet bestaan en als zoodanig is het schriftelijk examen met „verklaring'' te beschouwen. Vrees, dat de hoofden van scholen te losjes zullen omspringen met de af te geven verklaringen, ligt hieraan ten grondslag.

In de vergadering, te Soerabaja belegd door de afd. Soerabaja van het N. I. O. G., werd de zaak ingeleid door den heer van Rijsinge, die op verschillende gronden voor de afschaffing van het examen pleitte. Volgens hem gaat het om de vraag, wie de toelating tot het middelbaar onderwijs moet regelen. Zij, die er voor opgeleid hebben, of zij, die de leerlingen in opleiding krijgen? Op het oogenblik is de toelating in handen van de laatsten, hetgeen onlogisch is, daar zoowel aan de universiteiten, als aan de middelbare scholen, de vervolgcursussen en Mulo-scholen de opleiders beslissen of de candidaten geschikt zijn, een verderen stap te doen.

Na nog op het onpractische van de tegenwoordige regeling gewezen te hebben, voornamelijk wat het nazien van massale hoeveelheden werk betreft, behandelde spr. de vraag, of er geen gevaar voor misbruiken bestaat. Hij meende echter, dat de onderwijs-inspectie tegen die misbruiken zou blijken opgewassen te zijn.

Tegenkanting kwam van de zijde van een leeraar der Technische School en van Dr. van Bart, directeur der H. B. S., terwijl ten slotte Dr. van der Spek verklaarde, dat de voorgestelde motie zijn volle sympathie had, doch dat de kinderen, die

admissie-examen afleggen, daarvan in medisch opzicht g e e n nadeel ondervinden.

Met groote meerderheid werd de motie aangenomen, waarin er bij den Dir. v. O. en E. op aangedrongen wordt:

a. dat het toelatingsexamen worde afgeschaft voor alle leerlingen der openbare en gesubsidieerde bizondere scholen, die een bewijs kunnen overleggen, dat zij de zevende klasse met vrucht hebben doorloopen;
b. dat het toelatingsexamen, liefst in vereenvoudigden vorm, blijve bestaan voor alle andere leerlingen.

Over de vergadering te S e m a r a n g wenschen we een volgend maal nog iets in het midden te brengen en mede te deelen in verband met een paar courantenverslagen.

Houtzaken.

Hieraan wijdt *De Indiër* een artikel en wel naar aanleiding van een bezoek van gemeentelijke autoriteiten aan houtzagerijen, met het doel om kennis te nemen van hetgeen daardoor geleverd kan worden.

Indië mag zich voor de exploitatie en het onderhoud van zijn bosschen verheugen in een dienst van het boschwezen, welks organisatie meermalen aanleiding gaf tot allerlei meeningsverschillen, terwijl de exploitatie der bosschen ,,indertijd de oorzaak was van felle polemieken en verwijtingen aan de hoogstgeplaatsten, die met deze zaken te maken hebben.'' Al brengt het boschwezen den Lande een aardig bedrag op, dit kon nog heel wat hooger wezen, indien niet een te groot deel van de winsten vloeiden in de zakken van particulieren en groote maatschappijen, die de exploitatie van boschperceelen in handen hebben en den handel in hout als een zeer voordeelig bedrijf in het groot drijven.

Toen de kwestie ter sprake kwam, of het gouvernement niet zelf de houtexploitatie ter hand kon nemen, ,,ontstond van vele kanten een oppositie, welke geëvenredigd scheen aan de groote winsten, welke met het houtbedrijf werden gemaakt.''

Terecht merkt schr. op, dat de overtuiging van ieder niet-belanghebbende ongeschokt blijft, dat het gouvernement voordeelen laat glippen door heel den handel in hout in handen van particuliere maatschappijen te laten, die de groote prijsverschillen in den zak steken, welke er bij het djatihout bestaan al naar dat het in Indië of elders ter markt gebracht wordt.

Het feit, dat de twee grootste maatschappijen, de Java-Bosch- en de Ned.-Ind. Houtaankapmaatschappij, zich tot één maatschappij vereenigd hebben, en dientengevolge concurrentie tusschen deze twee geheel uitgesloten is, geeft te denken.

,,Het is te hopen, dat in de Kamers, wanneer daar de begrooting wordt behandeld, met klem zal worden aangedrongen op een uitbreiding van de taak van het gouvernement, des noodig door indirecte bedrijfsvoering vanwege den lande, opdat de winsten van den houthandel geheel in de Indische schatkist blijven.'' Ook met het oog op het vraagstuk der woningverbetering is het wenschelijk, dat het houtbedrijf aan de particuliere maatschappijen onttrokken wordt. De omstandigheid, ,,dat de Semarangsche autoriteiten voor de verbetering van de volkshuisvesting in verband met de pestbestrijding naar particulieren moeten, terwijl het hout in oorsprong Landshout is, spreekt boekdeelen.

Wanneer te eenigen opzichte gesproken mag worden van het Indische gekkenhuis, dan is dat toch zeker wel in deze materie: het gouvernement heeft de bosschen en het gouvernement heeft dus in eigendom al het hout, dat daar gegroeid is, maar als voor woningverbetering vanwege een instrument van het gezag hout noodig wordt geacht...... dan moet dat bij particulieren worden gekocht.''

De B. O. W. zou daarvan ook allerhande minder aangename staaltjes kunnen mededeelen.

Gaat het dure djatihout van eerste en tweede kwaliteit naar het buitenland, de vraag naar ander hout is op een zeer zorgwekkende wijze stijgend. En daarom is het thans zeker wel de tijd om het houtbedrijf te centraliseeren, desnoods naast het boschwezen en in overleg daarmee, met practische menschen aan het hoofd, en met moderne inrichtingen. Dit zal alleen te bereiken zijn door bestuursmannen, die buiten alle invloeden van particulieren staan. Geen vak en bedrijf toch leent zich zoo voor gekonkel en geknoei als het houtbedrijf.

Suriname.

Wij ontvingen het verslag over 1916 van het Departement van den Landbouw in Suriname, dat zeer veel belangrijks bevat, maar zich niet leent tot korte samenvatting. In de inleiding schrijft de Directeur, de heer D. S. H u i z i n g a: ,,De uitvoer van Liberiakoffie was weer belangrijk hooger dan in 1915 als een gevolg van de omstandigheid, dat steeds meer jonge aanplanten in productie of tot hoogere productie komen. Tegen 533375 K.G. in 1915, bedroeg de uitvoer in 1916 772706 K.G. De stand van de aanplanten is over 't algemeen zeer gunstig. De productiecijfers, welke mijn voorganger, de heer Dr. Cramer, vermeldde in zijn nota van 24 September 1910 (als bijlage gevoegd bij het rapport van de Suriname Commissie), kunnen nog steeds als juist worden beschouwd. De aanplanten, die pas of slechts korten tijd in productie zijn, hebben misschien moeite om gemiddeld die cijfers ten volle te halen, maar daartegenover staat, dat vele goed onderhouden velden, die ongeveer in volle productie zijn, er aanzienlijk boven uitloopen. Bij het oprichten van nieuwe ondernemingen mag men dan ook zeer zeker bedoelde cijfers als basis voor de berekening aannemen. Ziekten van eenige beteekenis, kwamen ook in 1916 niet voor.''

Over de cacao-cultuur schrijft de Directeur: ,,Voor cacao was het jaar gunstig. De uitvoer bedroeg 305506 K.G. meer dan het vorige jaar, 2.014.169 K.G. tegen 1.708.663 K.G. in 1915. In tegenstelling met vorige jaren werd een mooie napluk verkregen. De krullotenziekte blijft nog steeds heerschen; waar ze echter doelmatig bestreden wordt, blijkt ze geen bezwaar te zijn om met voordeel te werken; er bestaat geen reden om aan te nemen, dat de cultuur dan minder winstgevend zal zijn dan ze vroeger was. Bemoedigend vooral is het, dat op die plantages de jonge cacao over 't geheel weer goed gaat groeien, zoodat open plekken in de cacaovelden weer met cacao worden gesuppleerd.''

Bijzonder belangrijk is in het verslag van den Gouvernements-veearts hetgeen hij schrijft over den invloed van de teken op den veestapel en over de middelen tot bestrijding van deze plaag.

Lezenswaardig zijn voorts de verslagen betreffende de onderscheidene cultuurproeven, die in den cultuurtuin en elders op proefvelden genomen worden en waarvan sommigen voor de toekomst veel beloven.

* * *

Ook een ander geschrift, dat wij mochten ontvangen, n.l. de September-aflevering van ,,*West-Indië, Landbouwkundig Tijdschrift voor Suriname en Curaçao*'', bevat veel lezenswaardigs. Belangrijk achten wij vooral de beschouwingen van den redacteur over de middelen om den kleinen landbouw te beschermen tegen de opkoopers. Hij stelt voor veilingen te houden van de aangevoerde produkten.

Wij meenen hier in herinnering te mogen brengen de voorstellen van den heer B a k k e r van Coronie, eenigen tijd geleden hier besproken.

* * *

Uit de ,,N. R. Ct.'' van 2 Februari het volgende stuk:

,,In zijn Brieven uit de West in De School met den Bijbel schrijft Ls. over de toestanden op onderwijsgebied in Suriname. Tot zijn spijt moet hij constateeren, hoe men in Nederland door onverschilligheid al den arbeid van eeuwen doet verloren gaan. De dozijnen Herrnhutter-scholen, die letterlijk aan alles gebrek hebben en ten minste ƒ 40.000 te kort komen, lijden een tobbend bestaan. Tengevolge van geldgebrek is het Herrnhutter-schoolwezen zoo inge-

krompen, dat de zendelingen hun eigen kinderen naar de openbare scholen moeten zenden.

Volgens den schrijver moet in Nederland een vereeniging opgericht worden, die één of meer scholen in Suriname sticht en in stand houdt. Een Hollandsche Christelijke school is noodig; het personeel dier school moet ook een normaalschool ter opleiding van onderwijzers stichten. Liefst moet deze school een M.U.L.-school zijn. De schrijver wijst op wat de Deensche zendeling Le Gène in korten tijd van de Deensche zendingsvrienden wist gedaan te krijgen. Hij doet dan uit naam van het Christelijk onderwijs in Suriname een krachtig beroep op de Chr. Onderwijzersvereenigingen in Holland, op het bestuur der Vereeniging tot oprichting en instandhouding van Chr. scholen in Oost-Indië, op de leden der Volksvertegenwoordiging, die vrienden zijn van het Chr. onderwijs, om mede te werken aan de totstandkoming van een Hollandsche School in Suriname".

Of de bewering waar is, dat de zendelingen hun eigen kinderen naar de openbare scholen moeten zenden omdat het Herrnhutter schoolwezen zoo ingekrompen is, betwijfelen wij ten zeerste. Te Paramaribo moet het motief voor het zenden van de kinderen naar de openbare scholen, indien het verschijnsel zich ook daar voordoet, een andere zijn. Hoogst waarschijnlijk heeft men hier met enkele, op zich zelf staande gevallen te doen. In vroegere jaren gingen de kinderen der zendelingen in Suriname in het geheel niet school, omdat zij op zeer jeugdigen leeftijd naar Duitschland werden gezonden. Waarschijnlijk is dit tengevolge van den oorlog anders geworden.

Zijn de scholen der Herrnhutters geen Christelijke scholen, zouden wij voorts willen vragen?

* * *

Zooals wij vroeger reeds hier hebben medegedeeld, zijn de Surinaamsche archieven, dagteekenende van vóór 27 Februari 1816 en het notarieel archief van vóór denzelfden datum, naar het Algemeen Rijksarchief te 's-Gravenhage overgebracht.

In de „*Verslagen omtrent 's Rijks oude archieven*", XXXIX eerste deel 1916, vinden wij nu van de hand van Mr. R. Bijlsma twee artikelen: „*Het oud notarieel archief der Kolonie Suriname*" en „*Het oud archief van den Burgerlijken Stand in Suriname.*"

Over deze archieven knippen wij uit de „N. R. Ct." van 8 Februari het volgende stuk:

„Het Algemeen Rijksarchief te 's-Gravenhage is een voor de geschiedenis der Joden zeer belangrijke verzameling archiefstukken rijker geworden. De oude archieven van de kolonie Suriname zijn n.l. een paar jaar geleden hier te lande gekomen en zijn thans gedeeltelijk geïnventariseerd en dus te raadplegen voor zoover de toestand van registers, die zeer geleden hebben, het toelaat. Voor de kennis der namen van de Joodsche bewoners van Suriname, zijn van het grootste belang de registers van den Burgerlijken Stand. Zoo vinden wij een register loopende van 1742 tot 1778 met de akten van ondertrouw der Joden en een van 1778—1817. Verder is er een geboorteregister der Portugeesch Joodsche gemeente van 1777—1828 en een overlijdensregister van diezelfde gemeente van 1777—1827. Van de Hoogduitsche Joodsche Gemeente vinden we een geboorteregister van 1772—1833 en een overlijdensregister van 1773—1838.

Bij een oppervlakkig doorbladeren dezer registers trof het mij reeds dadelijk, hoevele thans Christelijke families hunne voorouders in die registers kunnen terugvinden, maar ook hoevele nazaten nog thans waardige zonen van het Joodsche volk zijn. Van meer belang evenwel om onze kennis van den cultureelen en economischen toestand der Surinaamsche Joden te vergrooten, zijn de talrijke notarieele protocollen, inhoudende testamenten, huwelijksche inventarissen, enz., die een aanvang nemen met het jaar 1708, terwijl die met procuratiën, attestatiën, contracten reeds met 1699 beginnen. Speciaal tot het staan over het passeeren van akten door Joden was in 1754 het ambt ingesteld van Jurator voor de Joodsche natie. Wij vinden er protocollen van den Jurator Isaac Nassy van 1754—1785, van Abraham Mesquita 1792—1797 en van Isaac de Barrios 1814—1819.

Waar blijft nu een Joodsch Historisch Genootschap onder welks leiding deze historische schatten ontgonnen kunnen worden en dát voor de uitgave der stukken kan zorg dragen?"

(Centraal Blad).

Curaçao.

In de Curaçaosche Crt. van 9 Nov. j.l. lezen wij:

„Met den regen ziet het er slecht uit, de droogte houdt nog steeds hardnekkig aan niettegenstaande het plantseizoen al lang aangebroken is. Het is te hopen, dat wij toch nog genoeg krijgen, anders is er groote kans dat er geen oogst verkregen wordt, hetgeen vooral in dezen benarden tijd een ramp zou zijn."

Nader berichten daaromtrent treffen wij in de tot heden ontvangen bladen nog niet aan, wel echter de volgende

Bekendmaking:

„Voor wat betreft de berichten, die er in sommige Amerikaansche nieuwsbladen voorkomen omtrent de mogelijkheid van een verkoop der Nederlandsch West-Indische eilanden aan de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, kan ondergeteekende mededeelen, dat Zijne Excellentie de Minister van Koloniën hem uitdrukkelijk heeft verklaard, dat de Nederlandsche Regeering het denkbeeld om eenig deel van haar koloniaal gebied, welk ook, af te staan, positief verwerpt.

Curaçao, den 16den November 1917.

De Gouverneur van Curaçao,
NUYENS."

* * *

De directeur van de Fransche kabel te Willemstad maakte in het Boletin Comercial bekend, dat, volgens kennisgeving van het New Yorksche telegraafkantoor, de algemeene nieuwstijdingen, zoomede officieele telegrammen, te New York aan censuur zullen worden onderworpen, zoodat dus vertraging in de overzending zal plaats hebben.

* * *

De Amigoe van 24 Nov. j. l. schrijft over

Het Jongensweeshuis van Sta. Rosa:

„Deze bekende stichting van Pastoor Frie z.g. is Donderdag 22 November een nieuwe phase ingetreden.

Twintig jaar lang, sinds 17 December 1897, hebben de volgelingen van Don Bosco, de Eerw. Paters Salesianen, het Weeshuis en de ambachtschool bestuurd en wisten deze inrichting tot betrekkelijken bloei te brengen. De muziekkapel der weesjongens heeft een goeden naam onder ons, en daar was een tijdperk, dat de Weezen mooie kerk-, school- en huismeubelen afleverden en druk werk hadden aan de herstelling van wagens en molens. Zelfs automobielen werden er gerepareerd.

De oorlog riep vele jonge krachten van de Congregatie der Salesianen naar het front. Ze zagen zich genoodzaakt hun krachten meer in grootere stichtingen samen te trekken om die in stand te houden en de kleinere huizen op te geven.

Toch zouden zij Curaçao niet hebben verlaten, als daar niet een tweede omstandigheid was bijgekomen.

Het is bekend, hoezeer de Apostolisch Vicaris van Curaçao, Z.D.H. Mgr. M. G. Vuylsteke, ijvert tot ontwikkeling van het onderwijs in deze Kolonie. Geen moeiten zijn hem te veel, geen kosten te zwaar. Reeds lang bestond het plan langzamerhand ook op de eilanden en in de buitendistricten Fratersscholen op te richten voor de Jongens. De eilanden Aruba en Bonaire werden reeds voorzien. Nu kwam de beurt aan de Buitendistricten van Curaçao.

Toen de Eerw. Paters Salesianen op Sta Rosa kwamen, koesterden zij de hoop ook in Nederland, te Utrecht, een stichting te kunnen beginnen, en zoo konden voor de Nederlandsche Kolonie van Curaçao ook Nederlandsche krachten verwacht worden.

De Utrechtsche stichting bleef echter uit en daarom besloot de Apostolisch Vicaris het Weeshuis van Sta Rosa en de ambachtschool over te dragen aan de Eerw. Fraters van Tilburg, die er ook een dagschool voor de overige jongens der Parochie zullen openen.

Dit plan vond bijval ook bij de Eerw. Paters Salesianen, die daardoor weer eenige goede krachten vrij kregen, welke zeer goed elders te gebruiken zijn.

Zoo kwam deze verandering op Sta Rosa tot stand met algeheele overeenstemming van beide partijen.

De Eerw. Paters Salesianen zijn van ons heengegaan met eere. De Missie van Curaçao blijft hun dankbaar voor het vele goede, dat ze onder ons verricht

hebben. Donderdagavond vertrokken de Eerw. Paters en Broeders per „Philapelphia'' naar hun nieuwe bestemming, Valencia en Bogotà. Z.D.H. Mgr. Vuylsteke deed hen uitgeleide in gezelschap van eenige Paters en voorname Katholieken, die hun werk wisten te waardeeren.

Donderdagmorgen heeft de ZeerEerw. Frater Aurelianus, Directeur van het St. Thomascollege, in persoon het bestuur der nieuwe stichting overgenomen uit de handen der Eerw. Paters Salesianen. De namen der Eerw. Fraters, voorloopig met het Weeshuis en de ambachtschool belast, zijn Frater M. Vincentianus, Macarius en Gerebernus.

Moge het Weeshuis van Sta Rosa onder Gods zegen een nieuw tijdperk van bloei tegemoet gaan.

* * *

Omtrent

Het Havenverkeer

meldt hetzelfde blad:

„Vergezeld van zijn militairen Adjudant Luitenant De Vries, bracht de Hoogedelgestrenge Heer Gouverneur Maandagmorgen een bezoek aan den zandzuiger. De havenwerken waren in volle actie. Er werd geboord en de duikers legden mijnen, die spoedig daarop ontploften met een extra-knal.

Hopen we, dat de kundige Directeur van Openbare Werken, de Heer Ph. van der Breggen, de haven-uitdieping en verbreeding spoedig tot een goed einde brenge. Hij zet er schot genoeg achter.''

* * *

Betreffende den

Landbouw

lezen wij:

„Carludovica (Palm voor het hoedenstroo). In 1916 werden van deze aanplant 12130 tongen gesneden voor de verschillende vlechtinrichtingen te Paramaribo. De oude aanplant werd voltallig gemaakt en tevens uitgebreid door ook tusschen den palmen- en den Castilloa-aanplant Carludovica's uit te zetten. In de kweekerij wordt voortgegaan met het kweeken van jonge planten uit zaad. Aan het boschwezen werden 2300 plantjes verstrekt, die uitgeplant werden op Zanderij II.

De werkzaamheden op Sint-Eustatius in het belang van den landbouw, welke zich in 1914 tot enkele voorzieningen bepaalden, leden in 1915 door het vertrek van den geschoolden opzichter, wiens plaats onvervuld bleef. Ook werd het gebrek aan arbeiders meer en meer voelbaar. De loonen stegen 25 pCt. en meer.

De grond van Zeelandia bevond zich evenwel, afgezien van het zeer lastige, moeilijk uitroeibare nootjesgras (cyperus rotundus) in een goeden cultuurtoestand. Uit den stand der gewassen bleek haar dankbaarheid voor het omvorken, gevolgd door begreppelen (in ruggen leggen).

K a t o e n. De eerste uitzaaiingen van 1915 en 1916 (respectievelijk 18 Mei 1915 en 11 Juli 1916) leverden een ruimer oogst dan de tweede (6 Juli 1915 en 25 Aug. 1916.) Genoten alle een gunstige groeiperiode, de vroege hadden bovendien een drogeren en zonrijker rijpingstijd, hadden weinig of geen last van de blaarmijt en den katoenvlekker en leden minder door vruchtval en het uitloopen van nieuwe loten.

Het drietal proefvelden, welke in tegenstelling met den zavelingengrond van Zeelandia, op zandigen bodem bij particulieren aangelegd was, miste zijn doel. Een werd door een stortvloed vernietigd, de beide andere misten oordeelkundig toezicht bij den oogst (o.a. van Jams). Uit den stand viel geen gevolgtrekking ten gunste van de phosphaat te maken. De katoen van 20 kleine landbouwers ging tegen 18 stuivers per Eng. pond (24 balen). De waardeering van de eerste luidde als boven, die van de laatste:

Bright good colour, fine long staple. Value 18 to 19 d. per pond.

Ofschoon de onkosten ± 130 pCt. opliepen, tengevolge van den oorlogstoestand (vrachtverhooging, omweg via Barbados, enz.) verkreeg men een netto-provenu van *f* 1.50 per KG., uitbetaald in Engelsch geld.

* * *

PERSONALIA.

Bij de op 17 Nov. j.l. gehouden verkiezing van drie leden van de Kamer van Koophandel en Nijverheid te Willemstad, werden herkozen de heeren C. G. de Haseth Cz. en J. P. G. Ecker, terwijl in de plaats van den heer A. Jesurun, die niet meer in aanmerking wilde komen, de heer S. M. L. Maduro gekozen werd.

Op 17 Nov. was het 25 jaar geleden, dat de heer J. C. G. Evertsz bij „De Curaçaosche Hypotheekbank'' in dienst trad, aanvankelijk als secretaris-boekhouder en sedert 1 Juli 1904 als Administrateur.

Het bestuur dier instelling kwam des morgens om 10 uur op het kantoor der Bank bijeen, om deze gebeurtenis te herdenken.

In passende bewoordingen bracht de voorzitter lof aan den ijver en trouw van den bekwamen administrateur en bood dezen als aandenken een geschenk aan namens de instelling.

Ook de mede-ambtenaren van den heer Evertsz hebben hem een souvenir aangeboden.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Redactie van „De Indiër". De *Neratja*, welks redacteur blijkbaar intiem bevriend is met den heer *Tjipto Mangoen Koesoemo*, geeft de volgende lezing van het door genoemden heer plotseling treden uit de redactie van „*De Indiër*": „Dat Tjipto om particuliere redenen is afgetreden, zooals officieel is aangekondigd, is onjuist. Wij hebben een langdurig onderhoud met hem gehad en kennen de dessous van deze zaak. Niet plotseling, doch langzaam aan, is bij Tjipto de afkeer gekomen om met den heer Later samen te werken en in de laatste dagen hield de heer Later herhaaldelijk Tjipto's artikelen aan, omdat hij het daarmede niet eens was. Waar Tjipto zich op intellectueel gebied niet de mindere acht van den heer Later, kreeg hij daarover hartzeer. Reeds eenmaal tevoren had Tjipto het hoofdbestuur van „*Insulinde*" voorgesteld te kiezen tusschen hem en den heer Later. Het geschil werd toen bijgelegd; toch begreep Dr. Tjipto wel, dat hij, schoon nuttiger voor de vereeniging „*Insulinde*", eens het veld zou moeten ruimen voor den heer Later, die, als zakenman, een contract had gesloten met *De Indiër*, iets, waartoe Tjipto niet genegen was geweest, wijl hij, zelfs al had hij zich op een contract kunnen beroepen, zich geen minuut zou hebben bedacht om ontslag te vragen uit een werkkring, waar men hem niet meer op prijs stelt. Hetgeen hij voorzag, is thans gebeurd. Voortaan zal „*De Indiër*" drieërlei stem verkondigen, n.m. van de Chineesche organisatie, die nog steeds eigenares is van het blad, van het hoofdbestuur van „*Insulinde*" als werkgever en van den heer Later, den volbloed-Europeaan. De heer Later heeft een veeren pen, Tjipto Mangoen Koesoemo een stalen". Het artikel besluit met de woorden: „Wie weet, waar „*De Indiër*" ons nu heen zal voeren."

Een Geldloterij. Aan het bestuur der vereeniging „*Seri Roediman*' te Weltevreden, is vergunning verleend tot het houden van een geldloterij, groot *f* 500.000. Van de zuivere opbrengst dezer loterij zal één vijfde deel ten goede komen aan het college van diakenen der protestantsche gemeente te Soerabaja; drie twintigste deel aan het bestuur der „*Vereeniging tot verbetering van het lot der blinden*" te Bandong; drie twintigste aan het bestuur der „*Vereeniging tot bevordering van Inlandsche ziekenverpleging*" te Batavia; drie twintigste aan het bestuur van het *Protestantsche Weeshuis te Semarang*; een tiende deel aan het bestuur van het „*Tehuis van Madioen*"; een tiende deel aan het bestuur der „*Vereeniging tot ondersteuning van behoeftige, zieke Europeanen*" te Semarang, en een twintigste deel aan het bestuur der Vereeniging „*Kliniek Poerwokerto*". *(Neratja)*.

Hetzelfde blad verleent met instemming plaatsing aan een „Ingezonden stuk" van de heeren *H. C. G. Ruttink*, zendeling leeraar en *L. Borst*, directeur van de zendingschool, beiden te Bandong, dat verkort hieronder wordt weergegeven: Geachte heer Redacteur! In uw blad van den eersten Moeharran richt gij tot de Hoofden van den Christelijken Godsdienst de vraag, of loterijen tot de dobbelspelen moeten worden gerekend. Wij beantwoorden die vraag met een volmondig ja, wijl loten gekocht worden voor weinig geld, in de hoop daarmede een veel grooter bedrag te kunnen winnen. Degene, die deelneemt aan een loterij, onverschillig of die loterij aan een liefdadig of godsdienstig doel ten goede komt, kweekt dobbelzucht aan bij zichzelf en vervreemdt zich van God, den Allerhoogste. Een Christen, die aan een loterij deelneemt, overtreedt de Christelijke godsdienstvoorschriften. Toch ziet men door de Katholieke kerk vaak dit heillooze middel *(moeslikat)* toepassen, ter wille van gewin *(mendapet banjak wang)*, doch het is uwe redactie stellig bekend, dat genoemde kerk

op vele punten van de ware Christelijke leer afwijkt. De zending heeft nog nimmer middels loterijen gelden verkregen voor hare kerken, scholen of hospitalen. De zending huldigt het beginsel: *Voor een goed doel moet men oorbare middelen aanwenden.*

Boedi-Oetomo. In de *Neratja* is opgenomen het verslag van een vergadering dezer vereeniging, waarin o.a. werd aangetoond, dat het noodzakelijk is een Parlement van 500 leden en een kroonraad van 200 leden te vormen. Een partijprogram is opgemaakt, waarvan de korte inhoud hieronder volgt:

1e. De Vereeniging streve er naar, dat er een bestuur zal komen, gekozen uit en door de onderdanen. Daarom is 't ook noodig, dat de onderdanen kiesrecht krijgen en overigens ook andere gelijke rechten.

2e. De partij dient op de hoogte te komen van alle oorzaken of redenen, die verschil doen ontstaan in de levensomstandigheden, opdat dezen uit den weg geruimd worden.

Voorts is een werkprogram opgemaakt, luidende als volgt:

1e. De vereeniging streve er naar, het Regeeringsreglement in dien zin veranderd te krijgen, dat: a. het recht om te kiezen en gekozen te worden gegeven wordt aan de mannen; b. er een parlement zal komen; c. de decentralisatie verder mag worden doorgevoerd en aan de dessa's autonomie worden verleend.

Toen dit onderwerp behandeld werd, maakte een dessahoofd de opmerking, dat de bestaande gemeenteordonnantie in theorie heel goed is, maar in de praktijk niet wordt toegepast:

2e. Betreffende de sociale wetgeving wordt er in het werkprogram op gewezen: *a.* dat voor het volk moge worden verkregen een regeling, die het den werkgevers voortaan onmogelijk maakt naar willekeur te handelen; *b.* een Kamer van Arbeid tot stand te brengen; *c.* een regeling te treffen ter bescherming van arbeiders, waarin speciaal de aandacht gevestigd wordt op werktijd, kinderarbeid, en zedelijke bescherming van vrouwen; *d.* id. om hulp te verleenen aan arme menschen, door het zooveel mogelijk wegnemen van de oorzaken der armoede; *e.* id. tegen misbruik van sterken drank; *f.* tegen gebruik en bezit van opium.

3e. Ten aanzien van het onderwijs is voorgesteld: *a.* de bevordering der aansluiting van het lager aan het middelbaar onderwijs; *b.* id. van de oprichting van hooge scholen; *c.* van de vermeerdering van het aantal kweekscholen; *d.* id. van de oprichting van meisjesscholen en kweekscholen voor onderwijzeressen; *e.* id. van het vormen van een studiebeurs voor de knapperen om hunne studies in Europa te voltooien; *f.* id van de oprichting van vakscholen; *g.* id. van de gezondheid der scholieren door onderwijs in gymnastiek, door vrije en ordeoefeningen en door wandelingen.

4e. De bevordering van de volkswelvaart: *a.* door verbetering en aanleg van wegen, ook die, welke ver van de centra gelegen zijn, door of met behulp van de Regeering; *b.* wat de nijverheid betreft, door invoering en toepassing van machines; *c.* ten aanzien van de vischvangst, de wettelijke regeling daarvan; *d.* beperking van het gebruik van gronden door Europeanen. Een regeling dient gemaakt te worden, die den kleinen man voordeel aanbrengt. Een regeling dient gemaakt te worden ten aanzien van den uitvoer van rijst en andere levensmiddelen, opdat er geen tekort zal zijn voor de eigen behoefte; *e.* id. tot bepaling van de minimum-grondhuur; *f.* id. ten aanzien van het terug brengen naar den staat van de particuliere landerijen; *g.* ten aanzien van de uitgifte van gronden in erfpacht, opdat deze niet in het bezit komen van vreemdelingen.

5e. De bevordering van de volksgezondheid: *a.* uitbreiding van den geneeskundigen dienst, zoodat ook ver van de hoofdplaatsen geneeskundige hulp kan worden verleend; *b.* verbetering in de toepassing van de bestaande voorschriften betreffende de bevordering der gezondheid; *c.* id. ten aanzien van het overbrengen van zieken; *d.* id. ten aanzien van de bestrijding van besmettelijke ziekten, zooals cholera, pest, enz. En van de woningverbetering; *e.* onderwijs in ziekenverpleging en verloskunde. Opleiding van vrouwelijke vaccinateurs.

6e. Wat den godsdienst betreft, krachtig de vrijheid hiervan te bevorderen in verband met de toezegging in art. 119 van het Regeeringsreglement.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Bijgeloof. In den laatsten tijd wordt door verschillende Chineezen een Maleische circulaire over Java en de Buitenbezittingen verspreid, welke groot opzien baart en waaraan verschillende entrefilets in de Chineesch-Maleische dagbladen zijn gewijd. Deze circulaires zijn op verschillende, doch niet vermelde, drukkerijen gedrukt en, blijkens de poststempels, afgezonden uit Medan, Bandong en Cheribon. Het gebezigde Maleisch is typisch primitief Singkeh-Maleisch, met Chineesche woorden doorspekt. Men leest daaruit o.m. het volgende: „Over hulp in benarde tijden" staat er boven *(Toeloeng hal jang soesah poenja pembitjaraan)*. Dit is het eigen schrift van *Tapekong Kwan Sing Tee* en wordt verspreid om den bewoners dezer wereld kennis te geven, dat hun einde nabij is, en dat de Godin *Kwam Im Hoet Tjo* met medelijden voor de menschheid vervuld is. Een ieder, die voor ongelukken bewaard wil blijven, zende een afschrift hiervan aan een zijner vrienden; het verspreiden van *tien* afschriften schenkt immuniteit aan een geheel gezin en van *honderd* afschriften aan een geheel dorp. Indien iemand, die dit schrijven heeft gezien of hooren lezen, het niet aan anderen mededeelt, dan zal hij aan bloedspuwing sterven. Deze mededeelingen zijn afkomstig uit Nangking van Tan Tie Djien, nabij Peking in het vaderland China en het werd naar het buitenland verzonden, opdat alle bewoners van alle landen er kennis van zouden krijgen. Indien dit schrijven liegt, de man (die het verzon) zal een dief worden en de vrouw een prostitué. Indien men 't niet vertrouwt, wachte men slechts af. Die er waarde aan hecht, lette op de derde en negende maand. Niet weinigen zullen sterven, en is de tiende maand aangebroken, dan mogen de hanen niet kraaien en de honden niet blaffen. Te middernacht om twee uur en om drie uur zal een duivel nabij de kampongs rondwaren. Men houde zich dan stil en wie buiten eenig geluid hoort, vertoone zich niet, op gevaar af een pak slaag te krijgen (*mendapet tersapoh poenja hal)*. In den herfst van de tiende maand zal men zekerheid erlangen. In de vijfde maand te middernacht zal God den *tapekong Oen Sin* vergezellen om de schepselen der aarde aan een onderzoek te onderwerpen. De goeden zullen meer deelachtig worden, de slechten daarentegen uitgeroeid. Men kan eens bedreven slechtheden boeten door op den eersten en vijftienden van elke maand aan de verschillende *tapekongs* te offeren en *sajor* te eten, onder het opzeggen van de geboden *Hoet Tjoe* en *Kewan Tee Jee Keng.* Ook kan men zich het heil verwerven en van zonden schoonwasschen door als drinkwater het afkooksel van de volgende kruiden te bezigen. (Dit recept is van tapekong Singtay afkomstig): Tjie Ok...... 2 Tjioh (20 mata), Alia...... 3 stuks. Voor de huisdeur plakke men een papier, waarop de volgende tien geboden voorkomen: 1e. Vrees de dwingelandij van *tapekong Oen Sin;* 2e. Vrees dat Swang Tang een einde maakt aan deze wereld; 3e. Vrees dat in Ong Kong twee dorpen overstroomd zullen worden; 4e. Vrees den brand, welke in See Tjan zal uitbreken; 5e. Vrees dat het 't rijk Kong Sye niet goed zal gaan; 6e. Vrees dat de helft van alle orang preyman zal sterven; 7e. Vrees het oogenblik, dat er kleederen zullen zijn, doch niemand om ze te dragen; 8e. Vrees het oogenblik, dat er rijst zal zijn, doch niemand om ze te eten; 9e. Vrees voor het oogenblik, dat er wegen zullen zijn, doch niemand om ze te bewandelen; 10e. Vrees, dat ge dit jaar niet zult overleven. — *Thian Sioe* is op den 15den van de tweede maand te Peking aangekomen en heeft voorspeld, dat dit jaar meer dan de helft van het menschdom zal sterven en dat, van af den vijftienden van de negende maand, gedurende een maand alle geesten en duivels zullen schreeuwen en grommen en allerlei ziekten zullen doen ontstaan, zooals cholera en stuipen, waartegen slechts het volgende recept helpt: Tjiong Tjioet...... tjioh-Loewar irong-tjioh; Howat ha...... tjioh. Giet er warm water op en drinkt het als thee".

Tot zoover de circulaire. Van het algemeen verlangen om dergelijke circulaires te verspreiden en zich zoodoende de zaligheid te verwerven, heeft de drukkerij Seng Hak in Koan te Bandong profijt getrokken, door ze per advertentie verkrijgbaar te stellen. Na het sluitingsuur der drukkerij stelt zich de heer Tjan Tiang An te Bandong beschikbaar om zelfs 's nachts de klanten te bedienen. *(Perniagan).*

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Douwes Dekker voor den rechter te San Francisco.

De door D. D. verstrekte gegevens zijn van veel beteekenis, zij zijn ook van zeer uiteenloopenden aard. Volgens zijne verklaring werd de opruiende literatuur eerst van Zwitserland en van Duitschland naar Nederland verzonden, van waar zijn agent voor de verzending naar Java zou zorgen. Daar zouden de ongeopende kisten worden overhandigd door dengeen, aan wien de kisten werden geadresseerd, aan een ander, die bewijzen kon dat hij aangewezen was om ze in ontvangst te nemen. De literatuur was gesteld in 't Hindoestanisch. Verder zou D. D. zich in connectie stellen met journalisten te Bangkok om daar Duitsch oorlogsnieuws te verspreiden, desnoods zou hij er zelf een blad uitgeven. De zaak werd beklonken te Amsterdam met een der leden van 't Nationale Hindoe-Comité. D. D. zou een toelage van 500 P.st. in de maand ontvangen en kreeg alvast 600 P.st. voor zijn reis naar Bangkok. Als introductie kreeg hij een brief mee aan den Zweedschen consul te Bangkok, den heer Mohr, een Duitscher. Verder werd hij in 't bezit gesteld van een Duitsche code, als in gebruik bij 't ministerie van buitenlandsche Zaken te Berlijn.

D. vermeldde ook eenige bijzonderheden omtrent de actie van 't sub-comité te Konstantinopel, dat alle Mohammedanen in alle landen, waar de bevolking geheel of gedeeltelijk tot den Islam behoort, wilde aansporen zich bij de zaak van Turkije aan te sluiten. D. D. had gaarne een audiëntie verkregen bij de Sheikh-ul-Islam of bij den Sultan te Konstantinopel, om van gedachten te wisselen omtrent de door Sarikat Islam in Nederlandsch-Indië te volgen richting. Hij hoopte een machtiging te krijgen om namens die hoofden van de Mohammedaansche kerk de Moslemin aan te sporen voor hun rechten te strijden. Dit plan bleek echter niet gemakkelijk te volvoeren, hij moest zonder resultaat de reis naar Bangkok aanvaarden, later zouden gelden ervoor beschikbaar worden gesteld.

't Was op D. D.'s voorstel dat men 't plan opvatte van wapens in Br.-Indië te importeeren. Hij wees een weg aan om 't plan kans van uitvoering te geven, waarbij een koopman in Amsterdam en een Duitscher in Sumatra gemoeid waren, hun namen zijn niet genoemd.

Har Dyal, lid van 't z.g.n. Berlijnsche comité gaf hem een schrijven mee voor Rham Chandra, redacteur van een te San Francisco verschijnend blad. Dit schrijven wist D. D. naar Amerika over te brengen en aan Rham Chandra te overhandigen, niettegenstaande hij verplicht was een groot deel van zijn papieren te vernietigen door 't strenge onderzoek te Falmouth.

Op een vraag van den officier van justitie: ,,Waart ge eerlijk van plan de opdrachten uit te voeren, welke gij op U genomen hadt?'' antwoordde D. D.: ,,Ik wensch mijzelf niet beter voor te doen, dan ik in werkelijkheid ben, zoodat ik moet bekennen, dat ik mijn eigen plannen had.''

Uit alles bleek dat de Engelsche geheime dienst uitstekend op de hoogte was van de bewegingen van D. D. vanaf 't oogenblik dat hij Berlijn verliet. Die dienst schijnt 't echter verstandiger te hebben geoordeeld hem voorloopig te laten doorreizen. Ook in Japan was hij voortdurend onder contrôle. Men liet hem naar Shanghai vertrekken. D. D. had al lang gemerkt hoe hij steeds werd waargenomen, daarom deponeerde hij daar de geheime Duitsche code in een verzegeld pakket bij den Nederlandschen consul, die niet wist welk gevaarlijk geheim onder zijn berusting kwam.

D. D. heeft blijkbaar de bedoeling niet gehad nu verder te reizen naar Bangkok, hij nam hiertoe een te onwaarschijnlijke route en toen hij te Hongkong werd gearresteerd was hij in 't bezit van een ticket voor Java, waar hij zich ter beschikking wilde stellen van de overheid.

Hij was tot de overtuiging gekomen dat de plannen, waarvoor hij zich beschikbaar gesteld had niet op een goeden bodem berustten. De leiders van de revolutionnaire beweging, zoowel te Berlijn als te San Francisco, als elders bleven veilig op een afstand van 't werkelijke gevaar. De Indiërs, van 't z.g. Berlijnsche comité maakten goede sier van 't door Duitschland mild geschonken geld; Rham Chandra en anderen in de V. S. waren voorzichtiger, maar hun bankrekeningen beloofden hen tot welgestelde menschen te maken. 't Is moeilijk te schatten hoeveel de mislukte poging Duitschland gekost heeft, maar 't is aan te nemen, dat honderd millioen dollars er een matige schatting van is. Dat D. D. zich niet hield aan de route, die in zijn lastgeving was vermeld, was 't gevolg van 't besef aan 't dubbel spel zijner lastgevers, die zich niet hielden aan de gegeven beloften, maar ook doordien hij had ingezien niet in 't belang van de Indiërs te werken, die hij als geknecht beschouwde, maar alleen als werktuig te worden gebruikt voor de Duitsche regeering, wie 't alleen weer te doen was om Engeland afbreuk te doen.

D. D. werd naar Singapore overgebracht en heeft daar 2 jaren in de gevangenis doorgebracht, waar hij goed behandeld werd. Volgens zijn verklaring werd hij voor de keus gesteld te getuigen en alles te vertellen wat hij wist of doodgeschoten te worden. Noch 't een noch 't ander is geschied, maar hij heeft toch de geheime code van 't ministerie van Buitenlandsche Zaken te Berlijn in 1915 aan de Britsche autoriteiten overgenomen, vernam hij dat hij naar Amerika zou worden overgebracht om te getuigen. Den 16en September van Singapore vertrokken, kwam hij den 20en October te Vancouver aan, overgebracht naar Seattle werd hij daar door de Britsche agenten overgegeven aan Amerikaanschen. In San Francisco zal hij menig beschuldigde aantreffen, die zijn arrestatie kan wijten aan de onthullingen verkregen door 't bekend worden van de Duitsche code, en zal hij menige andere onthulling vernemen, waarvan hij zich eer kan toekennen, door diezelfde daad.

Uit D. D.'s antwoorden is op te maken, dat hij, evenals de officier van justitie, zooveel doenlijk de schuld van de Hindoe-beklaagden wil verlichten, waartoe hij 't volle licht laat vallen op de rol van 't ministerie van Buitenl. Zaken te Berlijn. De sympathie van de Amerikaansche bladen heeft hij echter, zelfs door deze houding, niet weten te verwerven. Er is hem geen veroordeelend bijvoegelijk naamwoord onthouden.

Als partijleider heeft, volgens den correspondent van de N.R.Ct., zeker D. D. zijn zwanenzang gezongen, evenzeer als politicus en figuur van internationale beteekenis. Ook de advocaat der Duitsche beklaagden, Th. Roche, heeft D. D. niet ontzien, hij heeft zijne onbetrouwbaarheid sterk naar den voorgrond gebracht en stelde hem bij een kruisverhoor ten slotte als een oplichter voor, die, wetende dat hij door de valsche rol, die hij speelde, in geen opzicht recht op ondersteuning, hulp of salaris had, toch geld van 't Berlijnsch comité aannam en er per telegraaf nog om vroeg.

't Proces was nog volstrekt niet ten einde. D. D. zal wel verteld hebben wat hij van belang beschikbaar had, maar van andere zijde zullen nog wel meer interessante onthullingen volgen.

De Britsch-Indische handel na den oorlog.

Op verzoek van de regeering hebben de Br. Indische kamers van Koophandel de volgende vragen in studie genomen, zoo vernemen wij uit Handelsberichten: 1o. de behandeling van vijandelijke en buitenlandsche firma's en personen; 2o. de behandeling van de scheepvaart onder vijandelijke of vreemde vlag; 3o. de behandeling van in- en uitvoer; 4o. de wetgeving op octrooien en handelsmerken. Dientengevolge heeft op 13 en 14 Maart 1917 te Delhi een conferentie van die Kamers plaats gehad, die o.m. tot de volgende conclusies is gekomen, voor een tijdperk van minstens 12 maanden na de staking der vijandelijkheden. a. Geen vijandel. onderdanen, behalve voor staatsdoeleinden, toe te staan binnen de grenzen van Br.-I. te komen. b. Geen vijandel. scheepvaart in Br.-I. havens toe te laten. c. Alle vreemdelingen, die thans in Br.-I. zijn gevestigd en die, welke er zich mochten vestigen, moeten worden geregistreerd. Wenschelijk wordt geacht, dat buitenl. personen, firma's of maatschappijen slechts met bijzondere vergunning zaken mogen doen, een bedrijf of beroep mogen uitoefenen. d. Aanbevolen wordt de naturalisatie-wetten te verscherpen. e. Behalve maatregelen tegen de vijandel. scheepvaart worde o.a. bepaald, dat buitenl. schepen niet met Br. I. bemanning of onder Br. vlag mogen varen, dat Br. scheepvaartmaatschappijen, zonder goedkeuring van de Board of trade geen overeenkomsten mogen aangaan met buitenlandsche reederijen. f. over de kwesties van in- en uitvoer was bij de conferentie groot verschil van meening, men was 't er echter over eens dat de te volgen politiek op 't beginsel van reciprociteit gegrond moet zijn. Aanwijzing van 't land van oorsprong is op alle buitenl. goederen gewenscht. g. Aangedrongen werd op eenvormigheid der octrooiwetten van 't geheele rijk. Voor de handelsmerken geven de bestaande wetten voldoende bescherming.

Zal de stemming inderdaad zoo bitter blijven, zelfs tegenover 't buitenland, w.o. in deze zelfs de bondgenooten in den oorlog bedoeld worden?

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Indische Gids.

De heer E. P. Wellenstein opent de Febr.-afl. met eene beschouwing getiteld: ,,Nogmaals: Hervorming van de Indische Staatsbegrooting'', welke aansluit bij zijne beschouwing van hetzelfde onderwerp in de I. G. van Juni en Juli 1915. — De heer W. H. M. Schadee schrijft een artikel ,,Nogmaals Belawan Oceaanhaven'' waarin hij den heer L. L. F. de Greve bestrijdt, die (zie I. G. van Jan. j.l.) tegen het plan is, om Belawan tot Oceaanhaven in te richten. — Dr. T. J. J. Gori artikelt over de opleiding voor tropenarts naar aanleiding van Prof. Kan's vlugschrift: ,,Het tro-

pische geneeskundig onderwijs in Nederland in verband met de opvatting van den Minister van Koloniën daaromtrent". — De heer E. A. A. van Heekeren geeft een vrij optimistische beschouwing over „Nederlandsch Oost-Indië in 1917", evenzoo over Ned. West-Indië (althans wat Suriname betreft). Verder behelst de rubriek Varia o.m. Een diep-onrechtvaardige straf (n.l. het vonnis van H. Tersteeg). — Dr. J. van Breda de Haan †. — Het S. I.-Congres. — Indië en het tekort aan scheepsruimte. — Het feest van Pa van der Steur). — Overigens de gewone maandelijksche rubrieken: Revue van brochures enz. — Koloniale literatuur. — Wetenschap en industrie. — Bibliographie voor Oost- en West-Indië.

De Macedoniër.

Het Febr. Nr. van dit zendingsperiodiek bevat het vervolg van Ds. D. K. Wielenga's historische beschouwingen over het eiland Soemba; schr. behandelt thans het jaar 1884 (periode resident Greve, civielgezaghebber de Roo van Alderwerelt). Men krijgt door deze artikelenreeks een goed denkbeeld van de wijze waarop in de 19e eeuw de buitenbezittingen werden bestuurd; de politiek van onthouding met de binnenlandsche aangelegenheden vierde toen, tot schade van ons prestige, steeds hoogtij. — Verder vindt men in dit Nr. nog een tweetal brieven van het echtpaar Ds. en Mevr. Van Andel, welke een leerzaam overzicht geven van het werk der zending in Solo.

Sinaasappel-cultuur in Suriname.

Bulletin No. 35 van het Departement van den Landbouw in Suriname bevat een geïllustreerde studie van den landbouwleeraar J. A. Liems over de cultuur van sinaasappelen in Suriname. Volgens schr. breidt die cultuur zich slechts langzaam uit, waarvan de vermoedelijke oorzaak is: onbekendheid met de eischen welke zij stelt en vooral mindere bekendheid met de vooruitzichten. Om die reden kwam het hem wenschelijk voor de gegevens, in de laatste jaren te dien opzichte verkregen, te publiceeren. De reeds vroeger verschenen publicaties heeft hij tevens in dit geschrift verwerkt (zoo noodig gewijzigd en verder aangevuld).

De heer L. geeft eerst een kort historisch overzicht, behandelt daarna de cultuur-zelve, de ziekten en plagen, om te eindigen met raadgevingen de export betreffende (sorteeren, verpakken enz. van de vruchten).

Handel en Bedrijf.

No. 2 van dit halfmaandelijksch tijdschrift geeft het vervolg der beschouwingen over de kinacultuur en haar administratie, speciaal in Ned. Oost-Indië. — Verder vindt men in dit nummer een overzicht van den handel van Java en Madoera met de Ver. Staten van Amerika (ontleend aan „Korte Berichten"), zoomede eenige, aan het jongste koloniaal verslag ontleende, cijfers over den handel van Curaçao.

Indisch Genootschap.

Het verslag der vergadering van 27 Nov. 1917 is in druk verschenen. Onderwerp: De inrichting der Indische begrooting. Inleider: Mr. Dr. Ant. van Gijn.

Locale Belangen.

In afl. 8 van den 5en jaargang van dit periodiek vangt de heer J. F. H. A. Later aan met het geven van een overzicht van de wijze waarop de decentralisatie in Britsch-Indië is geregeld.

Korte Berichten voor Landb., Nijverh. en Handel.

No. 44 (2 Nov. 1917) bevat het vervolg en slot van het overzicht van den productenhandel op Java gedurende het derde kwartaal van 1917.

Pastoor A. Kortenhorst. †

Den 25en Oct. 1917 is Pastoor A. Kortenhorst aan een ongeneeslijke maagziekte op den leeftijd van 69 jaar te Weltevreden overleden. Past. K. is ruim 40 jaar in Indië geweest, slechts onderbroken door een 1½-jarig verlof, wegens ziekte in Holland; 12 jaar werkte hij onder de Chineezen op Banka, den overigen tijd bracht hij te Batavia door.

De overledene beschikte over een vaardige pen; talrijk zijn zijn bijdragen over de Chineezen, Oud-Batavia en andere historische opstellen, in den loop der jaren verschenen in de „Berichten van den Sint-Claverbond", terwijl ook de Java-Post meermalen stukken van zijn hand bevatte. De verdiensten van Pr. Kortenhorst als mensch en als priester, worden herdacht in het Nr. van 26 Oct. van laatstgenoemd weekblad.

De Volksraad.

Bij den boekhandel „De Verwachting" te Batavia is ter perse (of zeer waarschijnlijk reeds verschenen) een geschrift, getiteld: De Volksraad", bewerkt door Mr. C. C. van Helsdingen Jr. (leeraar aan de Inl. rechtsschool). Het werk bevat 1e. een geschiedkundige toelichting op het tiende hoofdstuk van het Regeeringsreglement betreffende den Volksraad; 2e. een practische bewerking van de verschillende verordeningen enz. betrekking hebbende op den Volksraad, gevende een chronologisch overzicht van de werkzaamheden der verschillende autoriteiten bij de verkiezing enz. van den Volksraad, voorzien van toelichtende en critische aanteekeningen; verder een zaakregister, een personenregister en bijlagen (modellen enz.)

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 6: Dry-farming, door Dr. D. J. Hissink. — Uit het boschbouwkundig tijdschrift „Tectona", door A. te Wechel. — Schatting der Java-suikerproductie oogst 1917 en der beplante oppervlakte voor campagne 1918. — Een nieuwe methode van binding van atmosferische stikstof. — Britsch Noord-Borneo in 1916. — Cooperatieve vereenigingen in Nederlandsch-Indië. — Verslag van het Departement van Landbouw in Suriname. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Indologische leergang van het Koloniaal Instituut.

In bovengenoemd Ind. Merc. Nr. lezen we dat de derde Indologische leergang zal aanvangen 18 Maart a.s. In het programma (zie Ind. Merc. 1917, p. 191) is een wijziging gekomen, de voordrachten over koloniale voortbrengselen zullen niet gehouden worden door Mej. Dr. van Amstel, maar door Dr. le Cosquino de Bussy.

Voor den tweeden leergang, die van Sept.-Dec. 1917 werd gehouden, waren ingeschreven 40 deelnemers (o. w. 6 dames) van wie 23 voor den geheelen cursus. Bovendien voor één of meer vakken 17 ingeschrevenen, in dier voege dat de lessen in de Volkenkunde door 38, in Maleisch door 35, in koloniaal-maatschappelijke toestanden door 24, in de overige vakken door 23 leerlingen werden gevolgd. Van deze 40 ingeschrevenen waren bestemd voor een werkkring bij ondernemingen van landbouw, handel en bankwezen in Ned.-Indië 23, artsen 12, verbonden aan het Koloniaal Instituut 4, student 1.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Afl. 45 bevat o.m.: Karo-Bataks, vervolg (met portret van een Bataksch meisje). — De wees- en boedelkamers, door T. Brondgeest Sr. — Waar Indië's toekomstige leiders gevormd worden. De middelbare technische school „Amsterdam" (met afb.). — Het zeerooversjongetje, door M. C. Kooy—Van Zeggelen.

Een publicatie over den theehandel.

Bij J. H. de Bussy te Amsterdam is een zeer merkwaardige, fraai geïllustreerde publicatie verschenen, getiteld: Memorieboek van pakhuismeesteren van de thee te Amsterdam 1818—1918 en de Nederlandsche theehandel in den loop der tijden".

Het uitstekend gedocumenteerde boekwerk is samengesteld door de tegenwoordige „pakhuismeesteren" A., C. F. en L. L. Bierens de Haan en bevat als Inleiding mededeelingen over het theeverbruik voorheen en thans; verder hoofdstukken over de theeaanvoeren en theehandel in den tijd der O.-I. Compagnie; den Nederlandschen theehandel gedurende het tijdvak 1795—1817; den China-theehandel sedert 1818; de Java- thee en de Ned. theemarkt; de theemarkt sedert 1914. Enz.

Oorlogswinstbelasting voor Ned.-Indië.

De tekst der ordonnantie op de oorlogswinstbelasting voor Ned.-Indië (Staatsbl. van Ned.-Indië 1917, No. 592) is zoowel door de firma Nijhoff te 's-Gravenhage als door J. H. de Bussy te Amsterdam in druk uitgegeven. De titels verschillen, doch overigens is de inhoud dezelfde.

Quarantaine-voorschriften.

Vanwege de afd. Hygiëne en bacteriologie der Leidsche Vereeniging ter bevordering van de Studie der Tropische Geneeskunde, is een verzameling wettelijke

voorschriften uitgegeven omtrent quarantaine en bestrijding van besmettelijke ziekten in Ned.-Indië tot 1 Januari 1917 (Leiden, E. IJdo). De bewerking is van den heer M. D. Horst, arts, die aan de verzameling, behalve een voorbericht, laat voorafgaan een korte geschiedenis der quarantaine-voorschriften in Nederl.-Indië.

Mededeelingen.

Van de Indische Vereeniging:

LEZING op *Zaterdag 16 Februari 1918*, des middags 2 uur in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis te 's-Gravenhage.

Spreker: R. M. A. SOORJO POETRO.

Onderwerp: **Zang en Woordkunst uit Serat Pandji Woelong.**

HET BESTUUR.

Van de Afdeeling Apeldoorn:

ALGEMEENE VERGADERING op *Donderdagmiddag den 21 Februari 1918 ten 3 ure* in de Bovenzaal van het Openbaar Leesmuseum.

P u n t e n v a n b e h a n d e l i n g:

1. Jaarverslag.
2. Rekening en verantwoording.
3. Verkiezing van afgevaardigden voor de Algem. Vergadering der Vereeniging.
4. Opmaken van een lijst van candidaten voor een plaats in het Hoofdbestuur.
5. Opgave onderwerpen, welke de afdeeling op de jaarlijksche algemeene vergadering behandeld wenscht te zien.
6. Ontvangst van de leden van het Hoofdbestuur ter gelegenheid van de hier te houden jaarlijksche algemeene vergadering der vereeniging, en hetgeen met het houden van die vergadering in verband staat.
7. Uitgeleende boeken aan de Openbare Leeszaal.

HET BESTUUR.

Van de Afdeeling Haarlem:

INDISCHE KUNSTAVOND.

Indische Kunstavond ten bate van het Kartinifonds op *Vrijdag 22 Februari e.k. s avonds 8 uur*, in de groote Concertzaal der Societeit „Vereeniging", met belangelooze medewerking van uitsluitend Javaansche Heeren, n.l. de Heeren R. M. A. Soerjo Poetro. R. M. Harsaja. R. M. S. Surya Ningrat, M. Katamsi en R. P. Soenarjo.

Aan den vleugel: Mej. Joh. Meijer.

Demonstratie van Javaansche dansen, het Javaansche tooneel, Muziek, Wajang, enz.

Eere-Comité: Beschermheer Jhr. Mr. W. B. Sandberg, Burgemeester van Haarlem. Mevrouw Sandberg—Roëll. Mevr. Roëll—de Vos van Steenwijk. Mevr. van Heel—de Vogel. Mevr. Stoop—Van Deventer. Mevr. de Voogt—de Vogel. De heer Baron H. van Asbeck. De Heer J. T. Cremer. De heer J. Mullemeister. De heer Jhr. G. C. Quarles v. Ufford.

Prijzen der plaatsen: *f* 2.—, *f* 1.— en *f* 0.50, verhoogd met 10 pCt. voor stedelijke belasting.

Kaarten (besproken plaatsen zonder verhooging) thans reeds verkrijgbaar ten kantore van den heer H. F. Wagenaar Reisiger, Groote Houtstraat 93, gebouw Haarlem's Dagblad, dagelijks van 9—12 en van 2—4 uur. — Telefoon 1657.

Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING op *Woensdag 27 Februari 1918* in het gebouw Laan van Meerdervoort 187, 's avonds 8 uur.

P u n t e n v a n b e h a n d e l i n g:

1. Goedkeuring: de tusschentijdsche benoeming tot bestuursleden van Mevr. D. Raedt v. Oldenbarnevelt, geb. van Maarseveen en van den heer O. de Bordes.
2. Jaarverslag over 1917.
3. Rekening en verantwoording over 1917.
4. Begrooting over 1918.
5. Verkiezing van 3 bestuursleden, periodieke aftreding Mevr. ten Bosch-Bosscher, Mevr. v. Aalst-Koopman en de Heer O. de Bordes.
6. Verkiezing van een afgevaardigde en plaatsvervanger voor de Algemeene Vergadering van het hoofdbestuur.
7. Voorstellen ter behandeling op de Algemeene Vergadering van het Hoofdbestuur.
8. Rondvraag.

De Secretaris,
J. A. SOETENS.

Van de Redactie-Commissie:

BALI EN DE BALIËRS.

Over dit onderwerp heeft j.l. Vrijdag door den Heer W. J. Giel eene bioscooplezing voor de Nederlandsche Reisvereeniging plaats gehad, waarbij o.a. de volgende films werden vertoond: Gezichten in Bali, Het Leven van den Baliër in de Desa, Offerfeest op Bali, Sapi-Rennen en Dansfeest op Bali.

Deze films, aan wier verbetering en beschrijving in den laatsten tijd door *Het Koloniaal Instituut* veel moeite en kosten werden besteed, zijn in den volsten zin des woords uit de Balineesche volksziel gegrepen en waren door hunne duidelijke uitlegging volkomen in staat het talrijk auditorium een juist inzicht in het Balineesche volksleven te geven, alsmede in het aparte standpunt, dat de Balinees nog te midden der andere Indonesische volken inneemt.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de leeszaal, Heulstraat 17, Den Haag, zijn o.a. ter lezing gelegd:

1. *Mededeelingen van staatkundigen en algemeenen aard betreffende Nederl.-Indië* gedurende 1916, volgens het Koloniaal Verslag van 1917.
2. „*West-Indië*", Landbouwkundig Tijdschrift voor Suriname en Curaçao, No. 2, Juni 1917, 2e Jaargang.
3. Bulletin No. 35 v. h. Dep. v. Landbouw, *Suriname, De Cultuur van Sinaasappelen in Suriname*, door J. A. Liems, Landbouwleeraar.
4. *Verslag over het jaar 1916 van het Departement van den Landbouw in Suriname.*
5. *Rapport van de Commissie voor het Snelverkeer te land*, uitgegeven door den Kon. Nat. Bond „*Het Oranje Kruis*".

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Bouwkundige teekenaars voor den Indischen dienst.

Ter beschikking van den Gouv.-Gen. van Ned.-Indië kunnen worden gesteld personen, die in het bezit zijn van een door de Mij. tot bevordering der bouwkunst uitgereikt getuigschrift van bouwkundig teekenaar, ten einde te worden benoemd tot teekenaar bij het dep. der burgerl. openb. werken daar te lande.

De bezoldiging, verbonden aan de betrekking van teekenaar, bedraagt *f* 200 's maands, met vijf driejaarlijksche verhoogingen van *f* 35 's maands.

Aan hen, die worden uitgezonden, zullen reeds dadelijk twee weddeverhoogingen worden toegekend, zoodat hunne aanvangsbezoldiging *f* 270 's maands zal bedragen.

Aan gegadigden, die reeds bureau-practijk bezitten, zal voor elke drie jaren practijk, nà het verwerven van bovenvermeld getuigschrift, nog eene verhooging meer worden toegekend, terwijl bij minder aantal jaren practijk de volgende verhooging zooveel eerder zal worden toegekend als overeenkomt met het aantal practijkjaren.

De uitgezonden personen zullen benoembaar zijn tot architect, na te hebben voldaan aan de door de Ind. Regeering nader vast te stellen voorwaarden.

De architecten genieten eene bezoldiging van *f* 450 's maands met twee driejaarlijksche verhoogingen, elk van *f* 75 's maands.

Zij, die voor uitzending naar Ned.-Indië, ter plaatsing op den bovengenoemden voet, in aanmerking wenschen te komen, behooren zich, bij adres, te wenden tot het dep. van Koloniën (te adresseeren aan de 9de Afdeeling (Personeele Zaken Burgerlijke dienst) van dat departement), onder overlegging van:

a. hun diploma en, zoo mogelijk, getuigschriften;
b. eene beschrijving van hunne opleiding en levensloop.

In het adres moet worden vermeld waar en wanneer de candidaat geboren is, of hij al dan niet gehuwd is en c.q. het aantal en de leeftijd zijner kinderen.

Door een vanwege het dep. van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is verbonden:

a. overtocht voor landsrekening als reiziger der 2de klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;
b. eene vergoeding voor uitrustingskosten ten bedrage van *f* 1250;
c. eene voorloopige bezoldiging van *f* 150 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Ned.-Indië;
d. indien de uit te zenden persoon gehuwd is, uitkeering van eene maand ambtsbezoldiging als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het weduwen- en weezenfonds voor Europeesche burgerlijke ambtenaren in Ned.-Indië.

(Ned. Staatscourant van 18 Dec. 1917 no. 296).

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao. Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.) Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.